

Simptomi in zgodnji znaki avtizma

Mnogi starši ne želijo verjeti, da ima prav njihov otrok težave. Ko gre za avtizem, je zgodnje opažanje težav (do starosti 18 mesecev) zelo pomembno.

Zgodnja diagnoza avtizma izboljšuje rezultate zdravljenja. Vseeno pa zdravljenje, ne glede na starost otroka, zmanjšuje motnje in pomaga otroku pri učenju, rasti in njegovem napredku.

Starši ste v najboljšem položaju, za zgodnje odkrivanje znakov avtizma pri otroku. Vi najbolj poznate vašega otroka, ter spremljate in opazujete njegovo vedenje in gibanje, katerih pediater, tekom kratkega, 15 minutnega pregleda morda ne bo imel možnosti opaziti. Otrokov pediater je zelo pomemben in vam lahko pomaga, a ne zmanjšujte pomena vaših opažanj in izkušenj. Rešitev je v samoizobraževanju, s pomočjo katerega boste lahko zaznali kaj je normalno in kaj ne.

- **Opazujte napredek vašega otroka.** Avtizem zaobjema veliko motenj ali zaostanek v razvoju, zato je skrbno opazovanje in spremljanje, kdaj in ali sploh je, otrok dosegel ključne socialne, čustvene in umske ravni v razvoju, dober način za zgodnje odkrivanje težav. Čeprav se pojavijo motnje v razvoju, to še ne pomeni avtomatskega obstoja avtizma, lahko pa kažejo na povečano tveganje.
- **Sprejmite potrebne korake, v kolikor ste zaskrbljeni.** Vsak otrok se razvija s svojim tempom, kar pomeni, da malo zamude pri tem, kdaj otrok spregovori ali shodi niso razlog za paniko. Ko govorimo o zdravem razvoju, moramo vedeti, da obstaja širok razpon definicije "kaj je normalno". Seveda pa, v kolikor vaš otrok zamuja z doseganjem ciljev, primernih za njegovo dobo ali sumite, da obstaja težava, takoj, brez odlašanja vašo skrb delite z zdravnikom. Nikar ne čakajte.
- **Ne poslužujte se metode "počakajmo, pa bomo videli".** Mnogim, zaskrbljenim staršem okolica in prijatelji prigovarjajo "ne skrbi", "počakaj, pa boš videl", a prav čakanje je najslabša stvar, ki jo lahko storite. S čakanjem tvegate izgubo dragocenega časa, v dobi dojenčka, ko obstaja največ možnosti za izboljšanje stanja. Poleg tega, ne glede na to, ali motnje v razvoju povzročata avtizem, ali kakšen drug faktor, otroci z motnjami najverjetneje ne bodo enostavno "odrasli" in problem bo izginil sam od sebe. Da bi otroci razvili veščine na področju, pri katerem se motnje ponavljajo, potrebujejo dodatno pomoč in k cilju usmerjeno terapijo oziroma zdravljenje.

- **Zaupajte svojim instinktom.** V idealnih primerih, bo zdravnik resno razumel vašo zaskrbljenost in bo naredil natančno oceno o morebitnem obstoju avtizma ali drugih motenj v razvoju. A včasih, bi lahko tudi zdravnik (četudi so njegovi nameni dobri) lahko spregledal kritične znake in težave ne bo jemal resno. Zato poslušajte svoje instinkte, ki vam pravijo, da nekaj ni normalno in bodite odločni. Poskrbite za redne obiske zdravnika, poiščite drugo mnenje ali zahtevajte napotnico za pediatra specialista na področju otroškega razvoja.

Nekateri avtistični otroci razvijejo komunikacijske veščine, ki pa se po 12-24 mesecih začenjajo vračati na začetno stanje. Na primer, otrok, ki je izgovarjal besede, kot je na primer "mama", "ata" ali "daj", popolnoma preneha govoriti, ali otrok, ki se je igral igre, kot je na primer "žgečkanje", ali "bu!" ali je mahal "pa-pa". **Vsako izgubo socialnih veščin je potrebno jemati resno**, glede na to, da je vrnitev simptomov eden od največjih znakov avtizma.

Znaki in simptomi avtizma pri dojenčkih in majhnih otrocih

Če se znaki avtizma zgodaj opazijo, bo med zdravljenjem izkoriščen celotni potencial prilagodljivosti mladih možganov. Čeprav je avtizem težko opaziti pri otrocih, mlajših od 24 mesecev, se simptomi počasi začenjajo kazati pri starosti od 12 do 18 mesecev. V kolikor se znaki opazijo pred starostjo 18 mesecev, intenzivno zdravljenje lahko poveže možgane in obrne simptome.

Najzgodnejši znaki avtizma vključujejo pomanjkanje normalnega vedenja – ne prisotnost abnormalnega – te je zato težko opaziti. V nekaterih primerih se najzgodnejši znaki avtizma celo napačno razumejo kot znaki "pridnega otroka", glede na to, da se otrok zdi tih, neodvisen in ne-zahteven. Seveda, če veste kaj iskati, se znake avtizma lahko opazi.

Nekateri avtistični otroci se ne odzivajo na ljubkovanje, na iztegnjene roke, ko jih želimo vzeti k sebi ali na pogled matere med dojenjem.

Zgodnji znaki avtizma pri dojenčkih in majhnih otrocih

- Ni očesnega kontakta (ni pogleda med dojenjem).
- Ne vračajo nasmeha, ko se jim vi nasmehnete.
- Ne reagirajo na lastno ime ali poznane zvoke.
- Z očmi ne sledijo predmetom.
- Ne pokažejo ali mahajo v pozdrav ali ne uporabljajo ostalih gest komunikacije.
- Ne sledijo gesti, ko jim kažemo stvari.
- Ne delajo hrupa, da bi z njim pridobili pozornost.
- Ne dajo pobude ali ne reagirajo na ljubkovanje.
- Ne iztegujejo rok, da bi jih dvignili.
- Ne igrajo se z ostalimi ljudmi ali ne delijo enakih interesov in zadovoljstva.
- Ne prosijo za pomoč ali ostale, osnovne zahteve.

Naslednji izostanki zahtevajo takojšnjo oceno pediatra

- Do 6 meseca starosti: otrok nima velikega nasmeha ali ostalih, toplih in veselih izrazov.
- Do 9 meseca starosti: ni medsebojnega deljenja zvokov, smeha ali drugih obraznih izrazov.
- Do 12 mesecev starosti: otrok ne reagira na ime.

- Do 12 mesecev starosti: otrok ne blebeta oziroma ni "otročkega govora".
- Do 12 mesecev starosti: otrok ne kaže gest, kot je recimo kazanje, seganje po nečem ali mahanje.
- Do 16 mesecev starosti: otrok še ni spregovoril.
- Do 24 mesecev starosti: otrok ne izgovarja dvo ali več besednih stavkov, ki bi imeli pomeni in ti stavki ne vključujejo oponašanja ali ponavljanja.

Znaki in simptomi avtizma pri starejših otrocih

Čim starejši je otrok, tem bolj so si kritični znaki avtizma različnejši. Obstaja veliko opozorilnih znakov in simptomov, a najpogosteje se vsi ti znaki vrtijo okoli slabših socialnih veščin, težav z govorom in težavami z neverbalno komunikacijo in neprilagodljivim vedenjem.

Znaki in simptomi socialnih težav pri avtizmu

Osnovna socialna interakcija za otroke z avtizmom predstavlja težavo. Za veliko otrok z avtizmom se zdi, da imajo rajši življenje v njihovem malem svetu, ki je oddaljeno in ločeno od ostalih.

- Delujejo nezainteresirano ali nezavedno do ljudi okoli njih.
- Ne znajo se povezati z drugimi, se igrati ali sklepati prijateljstva.
- Rajši imajo, da se jih ne dotika, ne drži ali ljubkuje.
- Ko se igrajo, se ne igrajo iger z vlogami, ne sodelujejo v skupinskih igrah, ne oponašajo drugih in igrač ne uporabljajo na kreativen način.
- Imajo težave z razumevanjem ali govorjenjem o občutkih.
- Ne slišijo ljudi, ki govorijo z njimi.
- Ne delijo enakih interesov ali dosežkov z drugimi (risbe, igračke).

Znaki in simptomi avtizma, ki se pojavijo pri govoru

Otroci z avtizmom imajo težave z govorom in jezikom. Pogosto se zgodi, da spregovorijo pozno.

- Otrok govori z nenormalnim tonom glasu ali čudnim ritmom ali naglasom (npr. vsak stavek zaključijo tako, kot da postavljajo vprašanje).
- Ponavljajo iste besede in fraze. Vedno znova in znova.
- Na vprašanja odgovarjajo s ponavljanjem vprašanja, a ne odgovorijo na vprašanje.
- O sebi govorijo v tretji osebi.
- Govor uporabljajo napačno (slovnične napake, napačne besede).
- Težko izrazijo svoje potrebe in želje.
- Ne razumejo enostavnih smernic, izjav ali vprašanj.
- Vse izrečene besede in stavke vzamejo dobesedno (ne zaznavajo humorja, ironije ali sarkazma)

Znaki in simptomi težav z neverbalno komunikacijo pri avtizmu

Otroci z avtizmom imajo težave pri zaznavanju subtilnih znakov in branjem govornice telesa.

- Izogibajo se očesnemu kontaktu.
- Uporabljajo obrazno mimiko, ki ne odraža tistega, o čemer govorijo.
- Ne razumejo izrazov na obrazu, tona glasu in gest sogovornika.
- Zelo malo uporabljajo geste (primer: kazanje s prstom).
- Njihove reakcije so neobičajne na različne prikaze, vonje in zvoke. Še posebej so občutljivi na glasen hrup.

- Imajo nenormalno držo, mlahavost ali ekscentričen način hoje (premikanja) – npr. hodijo samo po prstih.

Znaki in simptomi nefleksibilnosti pri avtizmu

Otroci z avtizmom so pogosto omejeni in nefleksibilni, so celo obsesivni v svojem vedenju, aktivnostih in interesih.

- Držijo se stroge rutine (na primer: vztrajajo pri uporabi "posebne" poti v šolo).
- Imajo težave, ko se pojavijo spremembe urnikov ali okolice (na-primer: se razburijo, če premaknemo pohištvo ali morajo oditi spat v neobičajnem času).
- Neobičajna privrženost igračkam ali čudnim predmetom, kot so recimo ključi, stikala ali gumijasti trakovi.
- Obsesivno ravnanje ali zlaganje stvari v nekem redu.
- Pretirano zanimanje za ozko temo interesa, pogosto povezano s simboli (na-primer: pomnjenje in izgovarjanje dejstev o karti, voznem redu ali športni statistiki).
- Veliko časa posvečajo zlaganju igrač v določenem redu, opazovanje stvari, ki so v gibanju – npr.: propeler ventilatorja ali fokusiranje na točno določen del predeta, kot je recimo kolo pri avtomobilu igrači.
- Ponavljanje istih gibov, kot so recimo ploskanje, guganje ali vrtenje (poznano tudi kot samostimulirajoče vedenje). Nekateri zdravniki verjamejo, da takšno vedenje pomirja otroka z avtizmom, kar je pravzaprav nasprotno od stimulacije.

Pogosto samostimulirajoče vedenje

- ploskanje z rokami,
- guganje naprej in nazaj,
- tleskanje s prsti,
- kroženje z glavo,
- strmenje v svetlobo,
- premikanje prsta pred očmi,
- zvijanje prstov nazaj,
- krcanje po ušesih,
- praskanje,
- ravnanje igračk,
- vrtenje predmetov,
- premikanje kolesa,
- gledanje predmetov v premikanju,
- prižiganje in ugašanje luči,
- ponavljanje besed ali zvokov.

Vir: <https://zastarse.si/otroci/otroske-bolezni/avtizem/simptomi-in-zgodnji-znaki-avtizma/>